

Hankintojen teemakoulutus

3.10.2024

AMIF, ISF ja BMVI

Euroopan unionin
rahoittama

Euroopan unionin sisäasioiden rahastot 2021-2027

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Koulutuksen tavoite

- Lisätä tietoa rahastoista avustettavien hankkeiden hankintasäännöistä
- Käydä läpi hankintoihin liittyviä yleisiä kysymyksiä ja erityisiä ongelmakohtia
- Välttää mahdollisia takaisinperintöjä hankintoihin liittyen
- Keskitytään kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin (muutamassa kohdassa mainitaan pienhankinnat, mutta eivät varsinaisesti kuulu esityksen fokukseen). Huom! 40% kustannusmallissa ei voi olla kansallisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja.

EU-rahoitus ja hankinnat

EU-rahoitus on julkista rahoitusta eli on varmistettava

- hankintojen **avoimuus**
- suhteellisuus
- **tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu**
- markkinoiden toimivuus sekä hyvän hallinnon periaatteet

Kaikki hankkeen hankinnat tulee kilpailuttaa tai muutoin varmistua kohtuullisesta hintatasosta

- Valtion virastojen on ensisijaisesti käytettävä Hansel Oy:n valtionhallinnolle keskitetysti kilpailuttamia sopimuksia ja omaan kilpailutukseen tulee ryhtyä vain, jos siihen on erityinen syy

Yleistä rahastoista rahoitettavien hankkeiden hankinnoista

- Noudatettava moitteettoman varainhoidon periaatteita. Tämän periaatteen mukaisesti unionin talousarvion määrärahat on käytettävä **taloudellisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti**.
- Hankinnoista aiheutuvien kustannusten tulee olla:
 - määrältään kohtuullisia ja tarpeellisia,
 - niiden tulee olla avustuspäätöksen mukaisia,
 - budjetoituja ja
 - ennalta suunniteltuja.
- Tyypillisesti rahastoista avustetuissa hankkeissa hankitaan ostopalveluja tai käyttö- tai kiinteää omaisuutta, kuten tietojärjestelmiä, kalustohankintoja, laitteita sekä asiantuntija- ja koulutuspalveluja.

Kynnysarvot

*Kynnysarvot
tavarat ja
palvelut

Pienhankinnat
alle 10 000
eur

Pienhankinnat
10 000 eur,
alle 60 000*
eur

Kansallinen
kynnysarvo
60 000 eur*

EU-
kynnysarvo
143 000 eur*

Tarkista
kynnysarvot
hankinnat.fi
sivustolta

Putu-
hankinnat
kansallinen
kynnysarvo
100 000 eur*,
EU-
kynnysarvo
443 000 eur*

Euroopan unionin
rahoittama

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hankintoja koskevat säädökset

- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (139/2016)
- Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista (1531/2011)
- EU:n yleisasetus (EU) 2021/1060 rahastoja koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä; edellyttää mm. tiettyjen toimittajatietojen keräämistä
- Rahastolain ja -asetuksen säännöt; erityisesti pienhankinnoista omat sääntönsä (pienhankintoja ei käsitellä tässä koulutuksessa enempää)
 - Hankinnat, joiden arvo on vähintään 10 000 euroa, mutta alle kansallisen kynnyсарvon, kustannusten kohtuullisuus selvitettävä **tarjouksin tai muilla tavoin**.
 - Kustannusten kohtuullisuuden selvittämiseksi tehdyt toimet on **aina dokumentoitava** ja avustuksen saajan on pystyttävä tarkastuksen yhteydessä esittämään tehdyt toimet.
 - Alle 10 000 euron hankinnoissa noudatetaan organisaation omia sisäisiä hankintasääntöjä ja –ohjeita.

Putu-hankinnat

EUSA-rahastoissa lähinnä ISF- ja BMVI-hankkeissa tehtävissä hankinnoissa koskien tavaroita sekä näiden tavaroiden osia tai osakokonaisuuksia, jotka on

- tarkoitettu käytettäväksi turvallisuustarkoituksiin JA
- joiden hankinnan toteuttamiseksi annetaan, laaditaan tai käsitellään turvallisuusluokiteltuja asiakirjoja
- **Putu-lain käyttö aina perusteltava**

Kansallisen ja EU-kynnysarvon ylittävät puolustus- ja turvallisuushankinnat

Sovelletaan hankinnassa julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia (1531/2011).

Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa säädetyn kansallisen kynnysarvon alittavat hankinnat

Hankintayksiköiden noudatettava omia sisäisiä hankintasääntöjä ja -ohjeita. Nämä ohjeet on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan hallinto- ja tarkastusviranomaiselle.

Hankintojen raportointivelvoitteita

- EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista
 - toimittajan **tosiasialliset omistaja- tai edunsaajatiedot** tulee raportoida (pakotetarkastukset)
 - raportoidaan, kun sopimus on tehty, raportoidaan myös muutokset
 - tukikelpoisuuden ehto
 - raportoidaan: nimi ja syntymäaika sekä tietoja toimittajasopimuksesta (sopimuksen päivämäärä, nimi, viite ja sopimuservo)
 - esim. osakeyhtiössä edunsaajina toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet
 - edunsaajatietojen raportointi koskee myös hankintoja, joissa EUSA-hankkeessa raportoidaan kustannuksia alle EU-kynnysarvon, jos varsinainen hankinta on EU-kynnysarvon ylittävä

Hankintojen raportointivelvoitteita

- Alihankintaketjun ensimmäisen tason alihankkijoita koskevat tiedot tulee raportoida, jos hankinnassa käytetään alihankintasopimuksia, joiden arvo on yli 50 000 euroa (alv 0%)
 - alihankkijan nimi ja y-tunnus, sekä tietoja alihankintasopimuksesta (sopimuksen päivämäärä, nimi, viite ja sopimuservo)
 - (Tämä koskee siis vain EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja)

Komission päätös hankintojen rahoitusoikaisuista

- Komissio on antanut ohjeistuksen rahoitusoikaisujen tekemisestä sääntöjenvastaisesti tehtyihin hankintoihin. Mikäli hankintoja ei ole tehty annettuja hankintaohjeistuksia noudattaen, määrittellään mahdolliset rahoitusoikaisut komission päätökseen perustuen (*C(2019) 3452 Komission päätös suuntaviivoista niiden rahoitusoikaisujen määrittämiseksi, jotka tehdään unionin rahoittamiin menoihin julkisia hankintoja koskevien sääntöjen noudattamatta jättämisen vuoksi*).

[Komission päätös hankintojen rahoitusoikaisuista](#)

[Päätöksen liitetaulukko](#)

Euroopan unionin
rahoittama

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Rahoitusoikaisut

Komission rahoitusoikaisuohjeistusta sovelletaan, jos avustuksen saaja ei ole noudattanut julkisia hankintoja koskevia säädöksiä

Esimerkkejä sääntöjenvastaisuudesta:

- ei ole julkaistu hankintailmoitusta - rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- perusteeton suoramarkinta - rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- hankinnan keinotekoinen pilkkominen alle kynnyksarvon - rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- määräaikojen noudattamatta jättäminen - maks. rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- esteellisyys (conflict of interest) - rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- tarjouskeinottelu (bid-rigging) - maks. rahoitusoikaisun määrä 100% kustannuksista
- perusteeton neuvottelumenettelyn käyttö - rahoitusoikaisun määrä 25% kustannuksista

Hallintoviranomaisen havainnot hankintojen haasteista

- **Suorahankinnat**
- **Pitkäkestoiset palveluhankinnat**, esim. IT-hankinnat, joihin sisältyi suorahankinnoiksi luokiteltavia hankintoja, jotka olisi tullut kilpailuttaa.
 - Pitkissä sopimuksissa on tehty mm. merkittäviä muutoksia, minkä vuoksi hankinta olisi tullut kilpailuttaa uudelleen
- **Puitejärjestelyitä** on laajennettu huomattavasti sekä sisällöltään että euromääräisesti; puitejärjestelyjen taustalla oleva kilpailutus on myös avattava hallintoviranomaiselle
- IT-hankinnoissa syytä pohtia lähdekoodin omistajuutta: Jos lähdekoodi on toimittajalla, on kyseinen toimittaja käytännössä ainoa, joka palvelua voi tuottaa ja näin avoin kilpailuttaminen ei jatkossa ole mahdollista.
- Hankintojen **pilkkominen**
- **Dokumentation puute**

Komissio kiinnittänyt erityistä huomiota mm. seuraaviin seikkoihin

- Yleinen huomio siitä, että hankintoja ei ole riittävän ajoissa suunniteltu, mikä tarkoittaa käytännössä kiirettä ja mm. minimimääräaikojen käyttöä
- Tarjousten vastaanottamista koskevien määräaikojen noudattamatta jättäminen
- Syrjivä/rajoittava tekninen eritelmä
- Avoimuuden puute hankintamenettelyn aikana; pisteytys epäselvä ja syrjivä
- Suorahankinta -/neuvottelumenettely ilman edeltävää ilmoitusta
- Sopimusehtojen olennainen muuttaminen
- Huoli moitteettomasta varainhoidosta eli saadaanko paras vastine rahalle

Hankintojen riittävä suunnittelu

- Komissio todennut useissa kohdin, että pelkän lain salliman minimiajan noudattaminen ei ole aina välttämättä riittävää; aina on syytä pohtia, onko hankinta sellainen, että siinä on tarve minimiä pidemmille ajoille, jotta kilpailutuksen tarkoitus toteutuu.
- Nopeutettu menettely ei ole varsinainen hankintamenettely, vaan sitä voidaan soveltaa ainoastaan avoimeen menettelyyn, rajoitettuun menettelyyn ja neuvottelumenettely.
- Nopeutettu menettely pitää aina perustella hankintailmoituksessa selkeästi ja objektiivisesti ja kiireen vuoksi normiaikojen noudattamisen pitää olla mahdotonta – komission käsityksen mukaan hyvin harvoin on tilanne, jossa kiire voitaisiin käytännössä perustella.
- Huono suunnittelu ei oikeuta kiireen käyttöä perusteluna. Valtioneuvosto on käytännössä todennut aikanaan kiireellisyyden tarpeen ainoastaan tsunamissa ja 2015-2016 maahanmuuttotilanteessa, jolloin jouduttiin tekemään kiireellisiä hankintoja. Kiireellinen tilanne edellyttää siis todella poikkeuksellista tilannetta.

Syrjivä/rajoittava tekninen eritelmä

- Hankintayksikkö oli yksityiskohtaisesti kuvannut luettelon laitteiston edellyttämistä ominaisuuksista, ohjelmistoista, oheislaitteista ja infrastruktuurista. Joissakin tapauksissa viitattiin tunnettujen tuotemerkkien nimiin mainitsematta muita vastaavia ratkaisuja.
- Tekniset vaatimukset asetettu siten, että vain yksi toimittaja on käytännössä mahdollinen toimittaja.
- **Määritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun, eivätkä ne saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua julkisissa hankinnoissa.**

Avoimuuden puute hankintamenettelyn aikana; pisteytys epäselvä ja syrjivä

- Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, joita ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty.
- Käytettyjen perusteiden pitää olla samat sekä tarjousvaiheessa että hankintapäätöstä tehtäessä. Sama koskee käytettyjä painoarvoja ja muita kriteerejä.

Suorahankinnat 1/2

- **Rahastoista rahoitettavissa hankkeissa erityistä varovaisuutta suorahankinnoissa.**
- Suorahankinnan perusteen **tulee aina perustua lakiin.**
- Suorahankinnan käyttö **aina perusteltava ja dokumentoitava** ja avustuksensaajan on voitava osoittaa, että hankinnasta aiheutuvat kustannukset ovat kohtuullisia. **Kohtuullisuuden selvittäminen on myös syytä dokumentoida.**

Suorahankinnat 2/2

- Hankintayksiköllä on velvollisuus näyttää toteen, että sillä on ollut olemassa hankintalain mukaiset perusteet suorahankinnan tekemiselle.
- Kun julkaistaan suorahankintailmoitus, perustelut on lisättävä huolella myös ilmoituslomakkeeseen. Komissio tuntuu oudoksuvan tilannetta, jossa suorahankintailmoitusta ei ole tehty.
- **Avustuksensaaja tekee suorahankinnan omalla riskillään ja siihen sisältyy aina takaisinperinnän vaara, jos komissio tulkitsee, ettei suorahankinnan tekemiseen ole ollut perusteita.**

Sopimusehtojen olennainen muuttaminen

- Sopimuksen tai puitesopimuksen muuttamista sen voimassaoloaikana on pidettävä olennaisena, jos se tekee sopimuksesta tai puitesopimuksesta luonteeltaan olennaisesti erilaisen kuin se alun perin oli.
- Hankintayksikkö oli muuttanut useita kertoja palvelusopimuksen hintaa ja toteutusaikaa tekemällä alkuperäiseen sopimukseen 5 muutosta, joilla toteutuskautta pidennettiin 40% ja sopimuksen hintaa oli lisätty 75 prosenttia ilman uutta kilpailutusta.

Moitteeton varainhoito ja paras vastine rahoille

- Vain yksi tarjous, joka lähellä arvioitua sopimuservoa
 - Ilman minkäänlaista markkinatutkimusta, pystyykö hankintayksikkö arvioimaan, ollaanko saatu paras vastine rahoille?
 - Jos hankinnan arvo on lähellä kynnyservoa, hankkeen pitää varmistua, ettei hankinnan kokonaisarvo ylittää sitten kuitenkin lopulta kynnyservoa.
 - Hankintaa ei saa pilkkoa osiin, jotta vältetään hankintalain soveltamiselta. Jos jäädytään täpärästi alle kynnyservon, niin syytä pohtia valittua hankintamenettelyä.

Rahastorahoitus edellyttää

- **Rahaston sääntöjen, hankintalainsäädännön ja annettujen ohjeiden noudattamista sekä komission tarkastuksiin alistumista.**
- Komissio kiinnittänyt jo pidemmän aikaa huomiota hankintojen toteuttamiseen
 - Takaisinperinnän mahdollisuus; kyse ei ole vain teoreettisesta tilanteesta, vaan takaisinperintöjä on jo realisoitunut ja KOM:n pohdinnassa on tälläkin hetkellä tukikelpoisuuden tarkastelu useiden hankintojen osalta
 - **Pahimmassa tapauksessa voi olla vaikutusta myös Suomen kokonaissaantoon rahastoista**

Rahastorahoitus edellyttää

- **Salassapidettävien** hankintojen avaamista tarkastuksille. Salassa pidettävä ja TL-materiaali voidaan tarkastaa myös paikan päällä.
- Hyvä muistaa, että EUSA-rahastojen vaatimukset eivät eroa muusta EU-rahoituksesta ja niiden vaatimuksista.
- Tietyissä hankinnoissa syytä **arvioida, kannattaako rahoitusta lainkaan hakea EU-varoista.**

Muuta muistettavaa hankinnoista

- Jos hankinnasta ei ole pyydetty riittävästi tarjouksia, tukikelpoisia eivät ole sellaiset hankinnat, jotka on tehty:
 - avustuksen saajalta, siirron saajalta tai näiden vastuuasemassa olevan henkilön perheenjäseneltä,
 - avustuksen saajan, siirron saajan tai näiden vastuuasemassa olevan henkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevalta yritykseltä tai
 - avustuksen saajan tai siirron saajan johtavassa asemassa olevalta henkilöltä.

Muuta muistettavaa hankinnoista

- Hankinnoista ilmoitettava jo hakuvaiheessa, jos niitä on tehty
 - Tarkastetaan jo hakuvaiheessa mm. kilpailutuksen tekemistä ja olemassa olevia dokumentteja, kuten hankintamenettelypäätös, hankintailmoitus ja hankintapäätös; näillä voi olla vaikutusta avustuksen myöntämiseen. **Hankinta-asiakirjoja ei pidä kuitenkaan toimittaa hakemuksen liitteenä, vaan hallintoviranomainen pyytää niitä tarvittaessa erikseen.**
 - Poikkeuksena voi olla esim. pitkään jatkuneet hankintasopimukset, joiden tarkastaminen jo hakuvaiheessa on välttämätöntä avustuksen myöntämisen arvioinnissa.
 - Lähtökohtaisesti hankintojen tarkempi tarkastaminen tapahtuu raportointivaiheessa.

Viimeistään raportointivaiheessa hankintoja koskevat asiakirjat tarkastetaan ja ne tulee toimittaa raportin yhteydessä. TL ja salassa pidettävät materiaalit voidaan tarkastaa myös paikan päällä avustuksen saajan luona.

Ole yhteydessä:

- www.eusa-rahastot2021.fi
- Tulevat tapahtumat löydät [Tapahtumat ja koulutukset-sivulta](#)
- Oppaat ja hallinnointimateriaalit löydät [Aineistopankista](#)
- Seuraa meitä X:ssä @eusarahastot
- Ota yhteyttä eusa.sm@gov.fi

[Tilaa uutiskirje](#)

Euroopan unionin
rahoittama

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Anna palautetta koulutuksesta

<https://link.webropol.com/s/EUSA2024Hankintakoulutus>

Euroopan unionin
rahoittama

Sisäministeriö
Inrikesministeriet